

Лексикологія. Фразеологія. Користування електронними МОВНИМИ СЛОВНИКАМИ

Вправа «Неологізми й медіа»

Опис. Запропонована вправа покликана доповнити й поглибити знання учнів про лексикологію, зокрема про неологізми. Вона складається з кількох етапів. Під час першого етапу пропонуємо обговорити з учнями неологізми зі сфери медіа й інтернету, а також навчитися користуватися електронними словниками української мови. Під час другого етапу пропонуємо подискутувати, де краще шукати інформацію — в інтернеті чи в бібліотеках (учні можуть заповнити порівняльну таблицю), а також навчитися правильно користуватися операторами пошуку в пошуковій системі (для цього є роздатковий матеріал). Через брак часу в межах цієї теми роботу можна завершити першим етапом.

Учень має знати

- » що вивчають такі розділи науки про мову, як лексикологія та фразеологія;
- » лексичне значення слів і фразеологізмів.

Учень має розуміти

- » належність слова до певної групи лексики;
- » грамотне письмо як важлива характеристика мовленнєвої культури особистості.

Учень має вміти

- » пояснювати лексичне значення слів і фразеологізмів;
- » адекватно добирати слова для складання висловлення певного змісту та стилю;
- » користуватися лінгвістичними словниками різних видів.

 ПРОКОМЕНТУЙТЕ обговорення. Дискусію також можна підсумувати, записавши на дошці в колонках плюси й мінуси пошуку інформації в бібліотеці та в інтернеті.

 ПРИМІТКА. Запропоновані в таблиці варіанти пояснено досить розлого. За умови запису таблиці на дошці намагайтеся добирати ключові слова та вирази, наприклад «надійність», «достовірність», «заощадження часу» тощо.

Для приміток:

Інтернет

Переваги	Недоліки
Заощадження часу: пошук інформації в інтернеті значно швидший.	Не всі джерела інформації є надійними.
Інтернет надає доступ до необмеженої кількості джерел.	Висока ймовірність натрапити на неперевірену й навіть небезпечну інформацію.
Можливість шукати інформацію в будь-якому місці за наявності смартфона чи комп'ютера й інтернету.	Доступ до інтернету, на відміну від комунальних чи державних бібліотек, платний.
Не потрібно підлаштовуватися під графік роботи бібліотеки.	Величезна кількість достовірних академічних, архівних джерел інформації не доступна онлайн і потребує роботи з фізичними копіями книжок чи документів.
В інтернеті можна знайти найновішу та найактуальнішу інформацію.	

Бібліотека

Переваги	Недоліки
Робота в бібліотеці з паперовими книжками дає можливість краще сконцентруватися на завданні й не відволікатися на соцмережі, месенджери тощо.	Необхідність працювати тільки в межах розкладу роботи бібліотеки. Інколи, як-от в умовах карантину, це взагалі неможливо впродовж тривалого часу.
У бібліотеках та архівах часто містяться рідкісні книжки чи документи, які досі не було переведено в цифровий формат і не опубліковано в інтернеті для загального користування.	Часто в бібліотеках немає електронного каталогу і шукати інформацію потрібно в паперовій картотеці. Це потребує більше часу.
	У бібліотеці може не бути найновішої літератури та періодики (газет, журналів).

ПОЯСНІТЬ. У сучасному світі більшість віддає перевагу пошуку інформації в інтернеті, проте не варто нехтувати й можливостями бібліотек. Вони в наш час пропонують не лише доступ до книжок і газет: у багатьох випадках бібліотеки надають можливість користуватися комп'ютером та інтернетом, проводять просвітницькі заходи тощо.

НАГОЛОСІТЬ, що для пошуку в інтернеті також потрібно знати базові правила, котрі допоможуть отримувати потрібну інформацію швидше й ефективніше.

Для приміток:

ЗАПИТАЙТЕ:

- Якими пошуковими системами ви користуєтеся? (Орієнтовна відповідь учнів: гугл.)
- Які ще пошукові системи ви знаєте? (*bing.com, Yahoo!, meta. ua, UKR.net, online.ua, bigmir.net, Mail.ru, rambler.ru i Yandex.ru.*)

НАГОЛОСІТЬ, що з міркувань національної безпеки останні три пошукові системи (Mail.ru, rambler.ru і Yandex.ru) заблоковані в Україні з травня 2017 року.

ПОЯСНІТЬ, чому так сталося. Увесь великий російський ІТ-бізнес (бізнес, пов'язаний з інформаційними технологіями) має тісні зв'язки з ФСБ (Федеральною службою безпеки Російської Федерації) і повністю підконтрольний російському урядові. Усі сфери діяльності людини, яка користується названими ресурсами в інтернеті, — від пошти та платежів до дозвілля й перевезень — перебувають під пильним наглядом ворожих спецслужб.

ПОЯСНІТЬ, чим конкретно російські пошукові системи можуть бути небезпечні. Вони маніпулюють виданням результатів пошуку (наприклад, серед перших результатів пошуку може бути неправдива інформація, новини з пропагандистських ЗМІ), таким чином впливають на ЗМІ та громадські настрої, викривляють суспільну думку, пропагують російську державну ідеологію.

ПРИМІТКА. VPN-сервери, які українці використовують для відвідування заборонених російських соцмереж і сайтів, так само небезпечні, тому що російські спецслужби свідомо створюють браузерні (наприклад, щоб обійти блокування яндекса, соцмереж «ВКонтакте» й «Однокласники») та VPN-сервери. Це дає їм можливість дізнаватися особисті дані інтернет-користувачів.

ОБ'ЄДНАЙТЕ учнів у чотири групи й **ЗАПРОПОНУЙТЕ** пошукати одне й те ж слово в різних пошукових системах (наприклад www.bing.com, www.google.com, <https://duckduckgo.com>, <https://search.meta.ua>), скажімо, слово «майбутнє». **ПОПРОСІТЬ** учасників різних груп порівняти першу сторінку результатів, яку видав пошуковик.

ПОЯСНІТЬ. Кожна пошукова система має свій алгоритм пошуку, який зазвичай є комерційною таємницею компанії-розробника пошукової системи. У результатах пошуку ми отримуємо ту інформацію, яку комп'ютерна система визначила як відповідну для нас. Це відбувається після аналізу нашого профілю: що ми шукали раніше (історія пошуку), наші інтереси, наше розташування (у селі чи в місті, на морському курорті чи в горах тощо). Такий результат персоналізованого пошуку називають бульбашкою фільтрів, інформаційною бульбашкою.

З одного боку, пошукові системи полегшують нам життя, з другого — обмежують нас у вузьких рамках власних переконань та інтересів. Якщо ми не виходимо поза межі нашої інформаційної бульбашки, ми стаємо вразливішими до пропаганди та фейкової інформації, тому що шукаємо лише ту інформацію, з якою ми згодні і яка переконує нас у тому, що ми маємо рацію. Тому, якщо хочемо отримати повнішу картину, маємо користуватися різними пошуковими

ПІДСУМУЙТЕ. Сьогодні ми не лише поглибили знання про такі розділи мови, як лексикологія та фразеологія, а й навчилися користуватися електронними словниками, поговорили про переваги й недоліки пошуку інформації в інтернеті, спробували попрацювати з різними пошуковими системами та побачили відмінності між ними. Крім того, дізналися, що пошук інформації в інтернеті також потребує додаткових знань і вмінь. Сподіваюся, тепер ви активно використовуватимете їх під час виконання домашніх завдань, а також шукаючи інформацію для ваших потреб.

Для приміток:

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ. На основі нашої дискусії складіть інструкцію для учнів початкових класів «Як в інтернеті розшукати потрібну інформацію».

ДЖЕРЕЛА

1. Вступ до мовознавства : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. П. Кочерган. — К. : Видавничий центр «Академія», 2001. — 368 с.
2. Гештер [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Хештер>.
3. Знак решітки [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Знак_решітки.
4. Користуйтесь достовірними джерелами! [Електронний ресурс] // Український мовно-інформаційний фонд НАН України. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.ulif.org.ua/koristuities-dostovirnimi-dzhierielami>.
5. Словник [Електронний ресурс] // Медіадрайвер. — Режим доступу до ресурсу: <http://mediadriver.online/dictionary/>.
6. Як ефективно шукати в гуглі: 12 практичних порад [Електронний ресурс] // MediaSapiens. — 22.07.2016. — Режим доступу до ресурсу: <https://ms.detector.media/how-to/post/17068/2016-07-22-yak-efektivno-shukati-v-google-12-praktichnikh-porad/>.
7. Як уточнити пошук в інтернеті [Електронний ресурс] // Гугл-довідка. — Режим доступу до ресурсу: <https://support.google.com/websearch/answer/2466433>.

АВТОРКИ: Тамара Бакка, Тетяна Мелещенко, Галина Будівська

Вивчай та розрізняй:
інфо-медійна грамотність

Матеріали розроблені в рамках проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується IREX за підтримки посольств США та Великої Британії, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси. Використання матеріалів дозволене лише з некомерційною метою і за умови посилання на проєкт та IREX.